

Mejnik v zgodovini slovenskega naroda

Prav gotovo ni retorično, če napišemo, da bo sreda, 27. septembra leta 1989, ostala zapisana z zlatimi črkami v zgodovini slovenskega naroda. Na ta dan je namreč slovenski parlament takorekoč soglasno odobril spremembe slovenske ustave, ki bistveno dopolnjujejo temeljno listino suverenosti slovenskega naroda in njegove državnosti. Dejanje je tembolj pomembno, ker je bilo izvršeno v trenutku najhujšega pritiska in celo očitnih groženj Sloveniji in njenim zakonitim organom ter institucijam. Proti odobritvi dopolnil k slovenski ustavi je nastopila cela veriga zveznih institucij, od Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije, katerega plenarno zasedanje je bilo sklicano na vrat na nos, zveznega obrambnega ministrstva in celo zveznega predsedstva (četudi je bil njegov predsednik Drnovšek odsoten, ker se je udeležil zasedanja glavnega zbora Združenih narodov v New Yorku).

Spričo tolikšnega pritiska je marsikdo v tujini tudi upravičeno podvomil, ali bo slovenski parlament opravil nalogo, ki si jo je bil zadal. Priznati pa je treba, da je bil vsak dvom odveč in da so se uresničili napovedi predsednika Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije Jožeta Smoleta, ki je bil nekaj dni pred zasedanjem slovenske skupščine naglasil, da Slovenija glede ustavnih dopolnil ne bo odstopila »niti za milimeter«.

Dopolnila slovenske ustave (ta je bila sprejeta leta 1974) so v resnici povsem v skladu s temeljnimi izhodišči za izhod iz hude gospodarske, družbene in politične krize, ki že nekaj let pesti Jugoslavijo. Vsi se, kot znano, strinjajo, da je za odpravo te krize nujno predvsem dvoje: demokratizacija političnega sistema in tržno gospodarstvo. Demokratizirati političen sistem pomeni predvsem uveljaviti politični pluralizem in v tej zvezi nanovo opredeliti vlogo Zveze komunistov (tako se že dolgo govori o njenem »sestopu z oblasti«). Vsi se tudi strinjajo, da je demokratizacija političnega sistema prvi pogoj za uveljavitev tržnega gospodarstva oziroma za obstoj zares pravne države.

Tudi v tem pogledu Slovenija v okviru federacije prednjači, medtem ko se Jug ubada z drugimi problemi, predvsem s Kosovom. Toda od vseh ustavnih dopolnil Beogradu ne gre v račun zlasti dvoje: uza-
konjena pravica do samoodločbe sloven-

dalje na 2. strani ■

Na seji deželnega sveta Furlanije-Juljske krajine

IZGLASOVANA ZELO POMEMBNA RESOLUCIJA ZA SLOVENSKO MANJŠINO

V ponedeljek, 2. t.m., se je v deželnem svetu zaključila razprava o programskih izjavah nove deželne vlade, katero ponovno vodi demokristjan Biasutti. Ssk je tudi tokrat član večine in ohranja predsedstvo komisije za kulturo in šport. Novost predstavlja dejstvo, da sta v programsko večino pristopili zeleni z znakom marjetice in Lista za Trst. Njihov morebitni izstop iz programske večine ne bo avtomatično povzročil deželne krize, kajti ta lahko nastane le, če izstopi eden šestih partnerjev »politične« večine, ki so KD, PSI, PSDI, PRI, PLI in Ssk. Ob koncu dolge in zanimive razprave je bila z glasovi večinskih strank sprejeta resolucija, ki obvezuje celotni deželni odbor, da odločno posreduje pri rimski vladi za ureditev položaja slovenske manjšine.

Resolucija uvodoma poudarja, da mora osrednja vlada konkretno odgovoriti na zahteve Slovencev, in sicer s primernim zakonom. Deželna večina priznava slovenski manjšini v Italiji in italijanski v Jugoslaviji nenadomestljivo vlogo pri razvoju medsebojnega razumevanja, kar naj privede do utrditve in razširitve sodelovanja ob meji. Deželna vlada se sklicuje na

izjave, ki jih je dal predsednik Andreotti ob predstavitvi svojega vladnega programa, ko se je obvezal, da bo njegova vlada predstavila parlamentu zakonski osnutek za zaščito slovenske manjšine. Že nakazano vsoto za obe manjšini, katero naj bi upravljala dežela Furlanija - Julijska krajina, je vlada črtala iz proračuna in se obvezala, da bo zadevo uredila s posebnim zakonom. Dežela meni, kako je napočil čas, da se dokončno sprejme zakon za Slovence, ki naj štiti njihovo narodno istovetnost.

Na podlagi vsega tega deželni svet — pravi resolucija — obvezuje deželni odbor, naj odločno posreduje pri rimski vladi, da ta sestavi zaščitni zakon za slovensko manjšino, kot je predvideno v 6. členu ustave. Takšen zakon naj zaščiti kulturne in etnične posebnosti manjšine. Svet odklanja vsako obliko preštevanja manjšine, kajti zaščita ne sme biti odvisna od števil pripadnikov manjšine. Končno deželni svet zahteva, naj vlada čimprej sprostí že nakazanih 36 milijard v korist slovenske in italijanske manjšine.

Takšna je torej vsebina resolucije, za katero so glasovali KD, PSI, PSDI, PRI,

dalje na 3. strani ■

Velik dan za koroške Slovence

Slovinci na Koroškem so imeli v ponedeljek, 2. t.m., velik praznik. V Celovcu so slovesno odprli prvo dvojezično osnovno šolo. V Slomškovem domu Mohorjeve družbe se je v tem šolskem letu začel pouk na dvojezični konfesionalni privatni ljudski šoli s pravico javnosti, ali, po domače povedano, javno priznane zasebne katoliške osnovne šole. Čeprav namreč deset odstotkov prebivalcev koroškega glavnega mesta govori slovensko in sta tam dva zasebna dvojezična vrtca, doslej niso imeli možnosti slovenskega oziroma dvojezičnega pouka v osnovni šoli. Šolski zakon ne šteje Celovca za dvojezično ozemlje in za to »črko« se oblasti skrivajo vse do danes, tako da je bila potrebna samopomoč Slovencev, zlasti Mohorjeve družbe. Pri tem pa je značilno, da je ustanovitev z veseljem pozdravila zvezna ministrica za šolstvo dr. Hilde Hawliček, ki je bila v novih šolskih prostorih sredi množice ob-

lasti, staršev in otrok. Poleg že dodeljene pomoči ministrstva je na otvoritvi povedala, da je za slavnostni dan priskrbela še primerno darilo: klavir za novo šolo.

Povsem preurejene prostore v Slomškovem domu je v slovenščini blagoslovil krški škof dr. Kapellari, ki je imel pred tem nemški nagovor. Nagovorov in kulturnih točk pa je bila cela vrsta. Začel je direktor Mohorjeve dr. Anton Koren.

O vlogi Mohorjeve družbe za versko, kulturno in vzgojno rast Slovencev na Koroškem je govoril član predsedstva duhovnik Ivan Olip. Recitali in peli so mladi učenci, nastopila pa sta še dekljski zbor slovenske gimnazije in tamburaški ansambel iz Loč.

V imenu staršev je pozdravil Kramar, v imenu celovške občine župan Guggenberger, nato je govoril slovenski državni poslanec Karel Smolle. Pozdrav iz Slove-

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 8. oktobra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Otročarija.« Radijska igra (Aleksander Marodič); 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Janez Povše: »Čemu mi gosli, gosli zlate.« Radijska nadaljevanja; 14.55 V studiu z vami: Sergej Verč; 16.00 Šport in glasba; 17.30 V studiu z vami; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 9. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Iz Cetrtrkovih srečanj: In exilium; 9.00 Slovenska lahka glasba; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Slovenski kantavtorji; 12.00 Pandorina skrinjica; 12.25 Priljubljene melodije; 12.40 Meša i zbor Lojze Bratuž iz Gorice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 V žarišču; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Mojster, nikar!«; 14.30 Gospodarska problematika; 15.10 Ekologija — danes za boljši jutri; 16.00 Simfonični orkester RTV Ljubljana; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Fran Saleški Finžgar: »Pod svobodnim soncem«; 17.25 »Mladi val«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 10. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Stari časi družabnosti; 9.10 Ljudski motivi; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Z gibanjem v zdravje; 12.25 Priljubljene melodije; 12.40 Ženski zbor Sovodnje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 V žarišču; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 15.55 Simfonični orkester RTV Ljubljana; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Fran Saleški Finžgar: »Pod svobodnim soncem«; 17.25 »Mladi val«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 11. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 9.30 Ljudski motivi; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Spoznavajmo svojega otroka; 12.25 Priljubljene melodije; 12.40 Mešani zbor Podgora in Andrej Paglavc; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 V žarišču; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček; 14.30 Na goriškem valu; 16.00 Altistka Marta Valetič in pianistka Anna Luci Sanvitale; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Fran Saleški Finžgar: »Pod svobodnim soncem«; 17.25 »Mladi val«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 12. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Dnevnik in spomini Staneta Kavčiča; 9.25 Beležka; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Protestne pesmi; 12.00 Po sledovih Inkov; 12.25 Priljubljene melodije; 12.40 Vokalna skupina Sovodnjska dekleta; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 V žarišču; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.10 Jugoslavija 1918-1941; 15.40 Lahka glasba raznih narodov; 16.00 Mešani zbor Montasio iz Trsta; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Fran Saleški Finžgar: »Pod svobodnim soncem«; 17.25 »Mladi val«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 13. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 Folklor jugoslovanskih narodov; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.25 Priljubljene melodije; 12.40 Mešani zbor Oton Župančič iz Štandreža; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 V žarišču; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček; 14.30 Od Milj do Devina; 15.10 Kulturni dogodki; 16.00 Glasbena kronika s Hrvaškega; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Fran Saleški Finžgar: »Pod svobodnim soncem«; 17.25 »Mladi val«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 14. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Valčki in polke; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Črnske duhovne pesmi; 12.00 Življenje onkraj življenja; 12.40 Pevska skupina Libertas animi; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Tam za goro...« — Oddaja iz Benečije, Rezije in Kanalske doline; 16.00 Sobotno popoldne — zabavno kulturna oddaja, ki jo vodi Peter Cvelbar; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Sobotno popoldne; 18.00 »Magellanov oblak«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Ssk o programskem govoru predsednika deželne vlade

Slovenska skupnost pozitivno ocenjuje programski govor, ki ga je v sredo, 27. septembra, prebral potrjeni predsednik deželnega odbora Furlanije - Julijske krajine Adriano Biasutti. Istega dne zvečer se je pod vodstvom tajnika Iva Jevnikarja zbralo v Nabrežini deželno tajništvo Ssk. O Biasuttijevem govoru je obširno poročal deželni svetovalec Bojan Brezigar. Glede slovenske narodnostne skupnosti je v programskem govoru pomemben poudarek, da bo deželni odbor posvečal posebno pozornost vprašanju zaščite. V tem smislu bo spodbujal vlado, naj sprejme zakonsko besedilo, potem ko je le pokazala, da misli ukrepati. Poudarjeno je, da se je treba izogibati zlorabi te problematike, vendar je treba slovenski manjšini nuditi konkretne rešitve za probleme.

Osvojena je bila tudi zahteva Ssk, da je treba sprejeti posebne ukrepe za bolj premišljeno izkoriščanje kraškega ozemlja, za njegovo varstvo in razvoj.

Za deželni odbor je zamisel o prosti industrijski coni na Krasu, ki ji je nasprotovala tudi Ssk, dokončno odpisana, zato pa je potrebno izdati zakon o obmejnih področjih. Ta zakon, je bilo poudarjeno na seji deželnega tajništva Ssk, pa mora vsebovati tudi neokrnjeno postavko v korist kulturnih dejavnosti in potreb slovenske manjšine v Italiji in italijanske manjšine v Jugoslaviji.

Tržaški pokrajinski tajnik Miro Oppelt je poročal o sestavi liste Ssk za predčasne občinske volitve v Miljah in o programu, ki naj poudari slovensko prisotnost in zavzetost za reševanje gospodarskih, družbenih in ekoloških vprašanj v občini.

Sledila je razprava o oblikah skupnih nastopov med Slovenci v Italiji, pri čemer so člani tajništva ocenili tudi dvostransko srečanje Ssk-SKGZ dan prej. Po mnenju Ssk to srečanje ni razčistilo nakazanih vprašanj, zato se mora razgovor med komponentami nadaljevati. O tem bo govor tu-

di na bližnjem zasedanju izvoljenih predstavnikov Ssk. Ob iskanju skupnih stališč pa bo Ssk kot samostojna stranka nadaljevala s samostojnimi pobudami za reševanje naših problemov na vseh ravneh.

Nadaljevanje seje je bilo posvečeno krepitvi organizacijske strukture in nadaljnji pripravi na spomladanske upravne volitve.

Deželno tajništvo je že na začetku seje izrazilo zadovoljstvo nad ravnokar sprejetimi ustavnimi spremembami v Slovenii, ki so kljub pritiskom odločno usmerjene h krepitvi samobitnosti, suverenosti in demokratičnosti Slovenije. Zato je tajništvo izrazilo svoje stališče in priznanje v brzojavkah predsedniku ustavne komisije in skupščine SRS Miranu Potrču in predsedniku Slovenije Janezu Stanovniku.

—0—

VELIK DAN ZA SLOVENCE NA KOROŠKEM

■ nadaljevanje iz strani 1

nije je prinesel minister za šolstvo Hórvat. Za koroško deželno vlado je govoril podpredsednik Zernatto, medtem ko je bil napovedani deželni glavar Haider odsoten. Ravnateljica nove šole, ki je tudi govorila, je vnukinja »očeta slovenske gimnazije« dr. Tischlerja Marica Tischler Hartmann.

—0—

V nedeljo, 22. t. m., se bo od svojih faranov poslovil devinski župnik, dekan msgr. Ivan Kretič. Devinsko župnijo je vodil 34 let, zdaj pa so ga upokojili. Ta dan bo prevzel skrb za dušnopastirstvo v devinski župniji dr. Giorgio Giannini, ki prihaja iz Trsta. Do pred kratkim je bil profesor fiziologije na naravoslovni fakulteti tržaške univerze, a je stopil v pokoj. Več let je pomagal pri dušnopastirskem delu v Barkovljah, kjer se je tudi dobro seznanil s problemi slovenske manjšine. Govori več jezikov in tudi tekoče slovensko.

Mejnik v zgodovini slovenskega...

■ nadaljevanje s 1. strani

skega naroda, vključno s pravico do odcepitve, ter nujno soglasje slovenske skupščine za proglasitev izrednega stanja na ozemlju Slovenije. Zato tudi očitke o separatizmu in celo veleizdaje.

Dr. Ciril Ribičič, profesor ustavnega prava in član Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije, je te dni na tiskovni konferenci v Beogradu zavrnil takšne očitke in pravilno naglasil, da »amandmaji k slovenski ustavi ne krepijo separatizma, niti ne razbijajo enotnosti in celovitosti Jugoslavije, temveč krepijo tokšno ustavno ureditev, ki bo omogočila, da se bodo Slovenci skupno z drugimi narodi čutili enakopravne in svobodne v Jugoslaviji«. Zanimiva in politično izredno pomembna je izjava predsedstva Zveze socialistične mladine Hrvaške, češ da je »sprejemanje republiških ustavnih dopolnil in s tem ure-

ditev lastne države znotraj Jugoslavije avtonomna in neodtujljiva pravina slehernega naroda, tudi slovenskega«.

Za Slovence, ki živimo v zamejstvu, je zelo pomembno, da so bila ustavna dopolnila izoblikovana tudi s sodelovanjem in v soglasju s predstavniki italijanske in madžarske narodne manjšine, živeče na ozemlju Slovenije. Tako sta na dvojezičnem ozemlju uradna jezika tudi italijanščina in madžarščina.

Slovenska skupščina je torej opravila naravnost zgodovinsko delo, ki bo gotovo obrodilo bogate sadove ne glede na trenutne ovire in težave. Če bo prevladala dobra vera, bo slovenska ustavna dopolnila moralno tako oceniti tudi zvezno ustavno sodišče. Vsakršna drugačna ocena bi namreč bila rezultat dejavnikov, ki nimajo nič skupnega ne s pravom ne s čutom za pravičnost in niti ne s politično modrostjo ter zrelostjo.

Kralj Nikola počiva doma

Velika množica se je v nedeljo, 1. t.m., udeležila v Cetinju slovesnega pogreba zadnjega črnogorskega kralja Nikole I. in žene, kraljice Milene ter njunih hčerk. Posmrtno ostanke so z italijanskim vojaškim letalom pripeljali iz Ligurije v Bari in od tod z vojaško ladjo v Bar. Kraljevski par je 68 let počival v pravoslavni cerkvi v Sanremu.

Na svečanosti v Cetinju je govoril predsednik predsedstva Črne gore Branko Kostić. Kraljevski par je pokopan v dvorski cerkvi, princesi pa sta našli zadnji počitek v cetinjskem samostanu. Pogrebne svečanosti se je udeležil pravnik Nikola Petrović z družino in drugimi potomci, ki prebivajo v Franciji, Viktor Emanuel Savojski z ženo Marino Dorio in sestrama Mario Gabriello in Mario Pio. Vsi so vnuki Jelene Savojske, nekdanje italijanske kraljice in hčerke črnogorskega kralja. Prisotne so bile tudi princeze iz rodbine Karadžorževićev, neposredne potomke kralja Petra. Črnogorski predsednik Kostić je podčrtal pomembno vlogo kralja Nikole in njegove družine ter se zahvalil Italiji in Sanremu. Izrazil je tudi zahvalo srbski pravoslavni Cerkvi.

Novi blaženi

Ob prisotnosti anglikanskega primasa Roberta Runcia je papež Janez Pavel II. proglasil v nedeljo, 1. t.m., za blažene španske redovnike pasioniste, ki so umrli mučeniške smrti na začetku državljanske vojne leta 1936 v Španiji. Papež je naglasil, da nihče izmed 26 redovnikov, ki so si služili čast oltarja, ni bil vpleten v politične zadeve. Vsi pa so bili kljub temu preganjani in mučeni, ker so pripadali Cerkvi, proti kateri se je dvignil val nasilja in sovraštva. Na začetku obreda je papež posebej pozdravil anglikanskega primasa in njegovo spremstvo.

Po maši v cerkvi svetega Petra je papež blagoslovil dve ikoni svetega Vladimira in svete Olge, ki sta pokristjanila Ukrajince. Ikoni bodo položili ob sliko svetega Cirila in Metoda v cerkvi svetega Petra. Ob tej priložnosti je pozdravil 18 ukrajinskih unijatskih škofov, ki so zbrani v Rimu na sinodi.

Nova politična stranka v Bocnu

V Bocnu je bila te dni tiskovna konferenca, na kateri so javnosti predstavili novo nemško politično stranko z naslovom »Union für Südtirol« — Zveza za Južni Tirol. Glavni predstavnik nove stranke je doktor Alfons Benedikter, bivši vodilni zastopnik Južno-tirolske ljudske stranke, ki jo je pred kratkim zapustil. V vodstvu nove politične organizacije sta tudi pokrajinska svetovalca Eva Klotz od Južno-tirolske domovinske zveze ter Gerald Meraner od Južnotirolske liberalne organizacije. Novo ustanovljena zveza za Južni Tirol predstavlja alternativo politiki Južno-tirolske

dalje na 5. strani ■

Svet za varstvo človekovih pravic

Svet za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin v Sloveniji se je odločil za dve vsekakor pomembni pobudi. Prva se tiče političnih procesov v Sloveniji pred letom 1954. Pri tem svet misli na takoimenovani Nagodetov proces, na duhovniške procese, na nekatere takoimenovane gestapovske procese, procese proti informbirojevem in druge. Na teh procesih so bili, kot kaže, obsojeni nekateri ljudje za dejanja, ki niti tedaj niso imela narave kaznivih dejanj, oziroma da dejanj, ki bi sicer bila kazniva, v resnici sploh niso storili. Svet za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin predlaga Javnemu tožilstvu Slovenije, naj mu odstopi doslej vložene prošnje za pregled razsodb, da bi jih njegovi pravni strokovnjaki proučili. Vse to v pričakovanju spremembe kazenske zakonodaje. Svet za varstvo človekovih pravic poleg tega predlaga, naj se tistim, ki jim bodo razveljavili nekdanje obsodbe, dodeli primerna odškodnina za prestando trpljenje.

Druga pobuda Sveta za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin zadeva usmrtnitev več tisoč pripadnikov domo-

branskih in drugih vojaških enot, ki so jih po koncu druge svetovne vojne zavezniške oblasti izročile Jugoslaviji kot vojne ujetnike. Razen splošnih domnev in individualnih pričevanj posameznih preživelih v maju in juniju 1945 javnost nima natančnih podatkov in zlasti ne odgovorov na številna vprašanja, ki se ob tem postavljajo. Zaradi tega Svet za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin pri Socialistični zvezi delovnega ljudstva Slovenije predlaga slovenski skupščini, naj pri raziskovalni skupnosti Slovenije naroči raziskavo o teh dogodkih. Dalje predlaga, naj Institut za zgodovino delavskega gibanja, zgodovinski oddelek Filozofske fakultete ter Pravna fakulteta v Ljubljani sestavijo raziskovalno skupino, ki naj opravi pravkar omenjeno nalogo. Svet tudi poziva vse institucije, ki razpolagajo z arhivi, naj jih podprejo za to raziskavo, še žive priče teh dogodkov pa naproša, naj po svojih močeh in vesti omogočijo stvarno, strokovno-zgodovinsko in pravno raziskavo o dogodkih, od katerih je minilo že skoraj 45 let, a še vedno hudo bremenijo vest in zavest pripadnikov še živečih generacij.

Kakšna naj bo NATO v prihodnosti

»Atlantska zveza je še vedno izrazito aktualna in potrebna«. To misel je poudaril glavni tajnik zavezništva Manfred Woerner, ko se je udeležil študijskega zasedanja Atlantskega zavezništva v Torinu. Naglasil je, da ima zavezništvo jasne poglede na prihodnost Evrope. Njegovi temeljni cilji bi morali biti predvsem zaščita okolja, boj proti lakoti, terorizmu in mamilom ter prizadevanja za reševanje energetskega problema. »Atlantska zveza se ne boji razorožitve, mora pa ohraniti svoj obrambni sistem, dokler ne bo dosežen dokončni sporazum o razorožitvi obeh glavnih svetovnih blokov,« je še dejal Woerner, ki je pripomnil, da bo Sovjetska zveza dva-

krat močnejša od zahodnega zavezništva tudi v primeru, da se Gorbačov zares odloči za odstranitev dela svojega arsenala.

Glavni tajnik Atlantske zveze je tudi ocenil dosedanje dogajanje v Vzhodni Evropi. Po njegovem prepričanju postajajo reformistične spremembe evropskega in sovjetskega komunizma velik izziv, saj se za retoričnimi izjavami o skupnem evropskem domu skriva trda stvarnost: čedalje globlja je razlika med Vzhodom in Zahodom, to pa zaradi poloma družbeno-ekonomskega poskusa, ki priznava svoj bankrot. V tej luči je Woerner prepričan, da je nastajajoči politični pluralizem na Vzhodu edina alternativa.

Izglasovana zelo pomembna...

■ nadaljevanje s 1. strani

PLI, Ssk in zeleni, ostali pa se glasovanja niso udeležili.

Resolucija je gotovo najvažnejši dokument v zvezi s slovensko manjšino, kar jih je deželni svet odobril v zadnjih letih. V tem dokumentu je še zlasti pomemben odstavek, ki govori o preštevanju manjšine, ki so ga še pred kratkim zahtevale tudi nekatere stranke večine (liberalci in republikanci). Sedaj pa sta tudi ti dve stranki podpisali resolucijo in s tem uradno uskladili svoja stališča s tistimi ostalih vladnih strank. Lista za Trst pa je ostala osamljena pri zahtevi, naj se izvede preštevanje manjšine. Gre torej za velik vsebinski napredek pri oblikovanju stališč za zaščitni zakon.

Ob tem ne moremo mimo kritične ocene stališča komunistične partije, ki ni glasovala za resolucijo in se pri tem sklicevala na napake pri postopku. Res je, da je bil postopek nekoliko neobičajen (o reso-

lucijah, ki jih deželni odbor sprejme, običajno ni predvideno glasovanje), vendar je bilo popolnoma jasno, da je zahteva po glasovanju politične narave; za preštevanje so bili samo neofašisti in Lista za Trst, kot se je hotelo dokazati. Komunisti so se distancirali od večine in sta pri tem bila, kot je čudno slišati, najbolj aktivna prav slovenska svetovalca Bratina in Budin, ki sta prva napovedala svoje vzdržanje in to odločitev utemeljila z napako v postopku. Če je torej po eni strani res, da je do te resolucije prišlo zaradi notranjih sporov v večini (KD je namreč nasprotovala preštevanju in je to hotela vključiti v program nove deželne vlade, s tem pa niso soglašali socialisti, ker so želeli k programu privedi tudi Listo za Trst) je po drugi strani prav tako res, da bi morali pri **Slovencih** prevladati splošni interesi **slovenske** manjšine. Prav tako drži, da ima slovenska manjšina interes, da se zanjo povoljna stališča, dobrijo s čim širšo večino.

Predstavitev liste Slovenske skupnosti za občinske volitve v Miljah

V soboto, 30.9., je Ssk na tiskovni konferenci v Miljah predstavila listo in program, s katerim se bo predstavila na volitvah, ki bodo 22. in 23. oktobra. Slovenska stranka prvič samostojno nastopa v tej istrski občini. Doslej je vsa povojna leta KPI oz. Lista Frausin imela tu absolutno večino in temu primerno tudi vladala ne oziraje se na zahteve ostalih. Resnici na ljubo je treba priznati, da je bila levičarska uprava nekoliko dovzetna za probleme Slovencev in prav to je bil razlog, da je Ssk posredno podpirala kandidata, ki ga je imenovalo Društvo Slovencev miljske občine. Tokrat pa ni prišlo do sporazuma z Listo Frausin in tako se je Ssk, na zahtevo domačinov, odločila, da nastopi samostojno.

Tiskovne konference se je udeležilo lepo število domačinov, ki so aktivni v društvu. Vsi so se strinjali s pravilnostjo odločitve samostojnega nastopa. Program je obrazložil sekcijski tajnik Danilo Šavron, ki je skupno s Fedorjem Žigonom tudi nosilec liste. Glavna točka programa je prizadevanje za obstoj in razvoj slovenske narodnostne skupnosti proti vsem oblikam odtujevanja, seveda v tesnem sodelovanju s slovenskimi ustanovami, ki delujejo na teritoriju. Tu gre poudariti skrb za nemoteno delovanje in razvoj slovenskega šolskega centra, za ureditev knjižnice ter za uporabo kulturno-socialnega centra v Miljah in Žavljah-Štramaru. Predstavniki Ssk se bodo trudili za okrepitev pobud o seznanjanju s slovensko prisotnostjo na tem področju ter bodo sodelovali z večinskim narodom v zgodovinski razsežnosti protifašističnega in narodnoosvobodilnega boja. Ssk odločno zavrača poskuse kriminalizacije slovenskega naroda, ki se

zadnje čase pojavljalo v javnih razpravah. Tu velja omeniti voljo po ugotovitvi stikov z občinama Dolina in Koper kot tudi z italijansko narodnostno skupnostjo v Jugoslaviji, saj obe manjšini družijo isti cilji. V občini treba dopolniti dvojezično toponomastiko povesod, kjer živijo Slovenci.

Kar se tiče razvoja občine, je predvsem treba razbiti obroč odrinjenosti, v katerem se je znašla, kar je vzrok za splošno nezadovoljstvo in kar je privedlo do predčasnih volitev. Govor je o razvojnih načrtih, o izboljšanju javnih služb, kot so greznice, razsvetljava, zelenice, pločniki in cestne povezave, kar naj bo dokaz učinkovitosti brez velikopoteznih načrtov, ki kažejo zgolj na megalomanijo in ne prinašajo koristi prebivalstvu, saj običajno ostajajo le na papirju. Poglavje zase predstavljata metanizacija in nova konvencija z ACEGA za vodno napeljavo in predvsem za ceno vode, ki je previsoka.

Ssk si bo še dalje prizadevala za zaščito okolja, saj je že pred leti izdelala študijo o škodljivosti načrtovanega premogovnega terminala in o električni termocentrali na premog. Omejiti bo treba nadaljnje razlašanje za industrijske namene, saj je presežen standard s kar 500 kvadratnimi metri zemljišča na uslužbenca.

Predstavniki slovenske stranke pozdravljajo načrt za ureditev naravnega parka pri jezercih in zahtevajo primerno namembnost za ohranjanje kmetijskih zemljišč ter valorizacijo kmetijske dejavnosti.

Ob koncu so kandidati izrazili željo, da ne bi prišlo do nepotrebnih polemik, saj Ssk z nastopom na volitvah nudi priložnost nezadovoljnim volivcem, da s svojim

dalje na 8. strani ■

Dolinska sekcija Ssk o aktualnih krajevnih problemih

V sredo, 27. septembra, se je v Borštu sestala Sekcija Slovenske skupnosti za občino Dolina. Na dnevnem redu je bilo več točk. Beseda je najprej tekla o letošnjem »Našem prazniku« v Boljuncu, ki se je moral, kot znano, zaradi slabega vremena odvijati več dni, kot je bilo prvotno predvideno. Kljub tej nevšečnosti in težavam glede primerne prireditvenega prostora je večina odbornikov in drugih članov vložila vse svoje moči v priprave, da bi praznik lahko nemoteno potekal po začrtanem programu. Žal je slabo vreme preprečilo sicer izvedbo kulturnega in večine zabavnega programa, vendar se je praznik v drugih pogledih kljub temu izpeljal.

V nadaljevanju se je bil govor o krajevnih problemih in dogodkih posredno ali neposredno povezanih z delovanjem in pristojnostmi krajevnih občinskih uprav. Posebna pozornost je bila posvečena problemu v zvezi s skorajšnjim odprtjem prometu hitre ceste od Sv. Ane preko Domja in Lakotič, Ricmanj in Loga do Kati-

nare, to se pravi v glavnem po ozemlju dolinske občine. V prvi vrsti gre za omejevanje ropota ter onesnaževanja ozračja, okolja nasploh ter dvojezičnih napisov ob njej. Sekcija bo v prihodnjih tednih poglobila ta problem in izdelala ustrezne predloge.

Obravnaval se je tudi dnevni red seje občinskega sveta dne 30. septembra, na katerem je bilo tudi na dnevnem redu najetije posojila v višini 270 milijonov lir za gradnjo centra z zelo splošnimi funkcijami pod nazivom »občinska knjižnica«. Svetovalci Ssk so kritično ocenili ta načrt ter zahtevali njegovo nadaljnjo preučitev. Ker občinski odbor tega predloga ni sprejel, so isti svetovalci glasovali proti načrtu omenjenega centra in najetju zadevnega posojila. Na seji je bilo potrjeno stališče, da sekcija ne more odobravati pobud posameznikov, o katerih ni prej sama razpravljala in se o njih opredelila. Zato se sekcija distancira od vseh takšnih pobud posameznikov, ki niso sad skupne preučitve.

DOLINA ZA ZAŠČITNI ZAKON

Na zadnji seji občinskega sveta v Dolini so med drugim odobrili resolucijo o socializaciji pravic slovenske narodne skupnosti v Italiji. Resolucija je bila sprejeta soglasno. Dolinski občinski svet poziva predsednika osrednje vlade in predsednika obeh zakonodajnih zbornic, naj pospešijo postopek za odobritev zaščitnega zakona.

Občinski svet je sprejel tudi več sklepov redne uprave. Med drugim je odobril najetje posojila za izgradnjo občinske knjižnice in v tej zvezi odobril načrt za njeno izgradnjo. Oba sklepa sta bila sprejeta z večino glasov.

NOVA SEZONA V DSI V TRSTU

Društvo slovenskih izobražencev v Trstu je obnovilo redno delovanje s ponedeljkovimi večeri v Peterlinovi dvorani. Prvi gost je bil raziskovalec Instituta SLORI v Čedadu in beneški javni delavec dr. Ferruccio Clavara. Govoril je o temi »Od mita združenja k resnični enotnosti Slovencev v Italiji«.

Clavara je bil napovedan kot eden treh predavateljev ob okrogli mizi na uvodnem večeru letošnjih Študijskih dnevov »Draga 1989«. Tedaj je bil govor o manjšini in o tem, ali je manjšina žrtev ideoloških bojev. Predavatelj zaradi bolezni ni mogel nastopiti. Zdaj je v bistvu nadaljeval z razmišljanjem z letošnje Drage.

—o—

NOVICE

V italijanskem senatu se je začel postopek za odobritev finančnega zakona za leto 1990 in njegovih spremnih listin. Slednje med drugim predvidevajo klestenje javnih izdatkov za 20 tisoč milijard lir.

Obrambni minister Martinazzoli je v senatu izjavil, da se vlada zavzema, naj pride vsa resnica na dan v zvezi z letalsko nesrečo pri otoku Ustica leta 1980. Potniško letalo DC 9 družbe ITAVIA je sestrelila raketa. Okoliščine sestrelitve bo ugotovila posebna komisija, ki jo je ustanovila sodna oblast. Vlada ne bo ovirala njene dela, češ da gre za državno tajnost, je naglasil obrambni minister.

Na pobudo Kulturne skupnosti je bila v torek, 3. t.m., na Prešernovem trgu v Ljubljani prireditev, s katero so proslavili praznik slovenske državnosti. Prireditve se je začela s petjem »Zdravljice«, ki je nova slovenska himna, in se končala s petjem jugoslovanske himne »Hej Slovani«. Govornik je bil predsednik mestne Socialistične zveze Jože Osterman.

V Panami se ni posrečil poskus državnega udara, ki ga je izvedla skupina mladih častnikov. Vojaki, ki so zvesti generalu Noriega, so zatrli upor. Več ljudi je bilo ubitih.

Zunanji ministri evropske dvanajsterice so v Bruslju razpravljali o pomoči Poljski in Madžarski. Italijanski zunanji minister De Michelis je predlagal, naj Evropska skupnost podpre tudi Jugoslavijo, ki se bori s hudimi gospodarskimi težavami. Konec novembra bo o konkretni podpori Jugoslaviji razpravljala posebna komisija.

Nova koncertna sezona GM v Trstu

V Trstu je bila 2. t.m. tiskovna konferenca Glasbene matice. Umetniško vodstvo je predstavilo v slovenščini in italijanščini letošnji abonmajski program koncertne sezone. Prisotne je pozdravil predsednik Glasbene matice Adrian Semen, ki je v kratkih obrisih obrazložil načrte in težave te glasbene ustanove. Prof. Gojmir Demšar je obširno podal celotno sliko raznih nastopov, isto je ponovil v italijanščini prof. Aleksander Rojc. Oba govornika sta poudarila, da sovpada letošnja sezona z osemdesetletnico ustanovitve Glasbene matice.

Tudi v tej sezoni bo devet abonmajskih koncertov, ki bodo zajeli skoraj vsa področja glasbene umetnosti. Vrstili se bodo že znani in novi glasbeni poustvarjalci. Koncertna sezona se bo začela v sredo, 18. oktobra s Slovenskim kvintetom trolil. Clani tega izvrstnega ansambla, ki so nam že posredovali odlične interpretacije glasbenih del, spadajo med najboljše slovenske glasbene umetnike. V zasedbi dveh trobent, roga, trombona in tube bodo umetniki predstavili poleg nekaterih standardnih del tudi skladbe sodobnih glasbenih ustvarjalcev.

Drugi abonmajski gost bo 27. oktobra organist Milko Bizjak, ki bo tokrat nastopil v cerkvi svetega Vincencija v Trstu. Med drugim bo Bizjak izvajal tudi svojo skladbo in sicer Fugo v A-molu. Simfonični orkester RTV-Ljubljana, pod vodstvom svojega stalnega dirigenta Antona Nantuta, bo tretji gost letošnje sezone. Na sporedu bo Uvertura Leonora številka 3 ter osma Beethovnova simfonija.

GOSPODARSKO SODELOVANJE MED ITALIJO IN JUGOSLAVIJO

Fakulteta za ekonomske in bančniške vede videmske univerze prireja v petek, 6. t.m., simpozij o gospodarskem sodelovanju med Italijo in Jugoslavijo ter o perspektivah in problemih takšnega sodelovanja. Simpozij bo v Vili Manin pri Passarianu. Ob tej priložnosti bodo predstavili študijo o »Trgovinskih tokovih in gospodarskem sodelovanju med Italijo in Jugoslavijo kot primeru gospodarskih odnosov med Vzhodom in Zahodom ter med Severom in Jugom«.

Avtorji študije so profesorji Aleš Lokar, Patrizia Tiberi-Vipraio in Roberto Grandinetti z univerze v Vidmu. Simpozij bo potekal pod pokroviteljstvom Vsedržavnega združenja kmečkih hranilnic ter posojilnic ICCREA. Sodelovala bo sta tudi dekan ekonomske fakultete v Ljubljani Ivan Ribnikar, ki je član predsedstva SR Slovenije, ter prof. Aleš Vahčić.

V novembru bodo nastopili še Slovenski madrigalisti, ki sestavljajo najboljše slovenski vokalni ansambel. Njih umetniški vodja je Janez Bole; peli bodo več skladb Jakoba Gallusa ter niz slovenskih pesmi. V decembru se bo prvič predstavila našemu občinstvu s samostojnim koncertom mlada pianistka Katja Milič, izvajala bo v glavnem romantične skladbe. Harfistka Jasna Corrado-Merlak, ob spremljavi pianistke Neve Merlak bo nastopila v januarju. Na istem koncertu bo sopranistka Olga Gracelj izvajala več samospievov. V februarju bo nastopil godalni kvartet Glasbene Matice. Sestavljajo ga violinista Zarko Hrvatič in Jagoda Kjuder, violist Marko Bitežnik in čelist Peter Filipčič. Isti večer bo nastopil klarinetist Miran Košuta.

Trio Gorišek, Balzaroski in Petrač bo nastopil v marcu. Glasbeno sezono pa bo zaključil simfonični orkester Slovenske filharmonije pod vodstvom mladega, a obetajočega dirigenta Marka Letonje; na sporedu bo Franckova simfonija v D-molu, Haydnov koncert za čelo (kot solist bo nastopil Miloš Mlejnik) ter slovenska nova teta Daneta Škerla.

—0—

LITVA IN VOJAKI

Parlament republike Litve, ki je del Sovjetske zveze od konca samostojnosti na začetku druge svetovne vojne, je sprejel pomemben sklep v zvezi s služenjem vojaškega roka tamkajšnjih obveznikov. Litovski republiški vladi je dal nalogo, naj od osrednjih oblasti v Moskvi doseže, da bi vojaški obvezniki iz Litve lahko služili vojaški rok v mejah domače republike. O tem problemu so v zadnjih časih obširno razpravljala razna združenja, ki so nastala v tem obdobju ponovnega oživljanja narodne samozavesti v nekdanj neodvisnih republikah ob Baltiku. Osrednje sovjetske oblasti so se tem zahtevam dosledno upirale, češ da država potrebuje enotno vojsko in da se pri tem ne more ozirati na posamezne republiške interese.

NOVA POLITIČNA STRANKA V BOCNU

■ nadaljevanje s 3. strani

ljudske stranke. Zavzema se za spoštovanje človekovih pravic in za pravice vseh narodov, za pravico do samoodločbe in za ustanovitev svobodne Evrope narodov in dežel ter se zavzema za spoštovanje okolja in za socialno pravičnost.

MADŽARSKA PARTIJA SE JE UPRLA

Delegacija madžarske komunistične partije ni podpisala skupne izjave, ki je sad zasedanja partijskih funkcionarjev vzhodnoevropskih držav pretekle dni v Varni na Bolgarskem. Vodja madžarske delegacije Kotay je povedal, da Madžari niso podpisali sklepnega dokumenta zaradi nesoglasij o gospodarski politiki in o odnosih z Zahodno Nemčijo. Kotay je povedal, da ni mogel podpisati listine, ki govori o krepitvi socialistične lastnine, medtem ko se njegova domovina odloča za mešano gospodarstvo. Poleg tega ni soglašal z obtožbami o revanšizmu, novo-fašizmu in novonacizmu, ki so letele na Nemčijo.

Medtem je bil na Vzhodnem kolodvoru v Budimpešti ustanovljen neodvisni madžarski sindikat. Gre za sindikat železničarskih delavcev. Zborovalci so poročali o pritiskih nadrejenih proti ustanavljanju sindikata. Postavili pa so vrsto predvsem gospodarskih in socialnih zahtev.

SINODA UNIJATSKIH ŠKOFOV

V ukrajinskem zavodu v Rimu je bila šesta redna sinoda, ki se je udeležuje 18 unijatskih škofov. Gre za katoličane Vzhodne obreda. Na slovesnosti je prvi spregovoril kardinal Ivan Lubačivski, ki je med drugim dejal, kako unijati trdno upajo, da bo njihova Cerkev uživala versko svobodo in da se bo prenehalo preganjanje, ki traja že 45 let. Unijatov je kakih 5 milijonov na ozemlju Sovjetske zveze in nadaljnja dva milijona v tujini. Unijati so bili z zakonom priključeni pravoslavni Cerkvi leta 1946. Kardinal Lubačivski se je toplo zahvalil papežu Janezu Pavlu II., ki je tudi v zadnjih pogovorih s sovjetskimi voditelji odločno zahteval, naj se pravično uredi vprašanje unijatov.

USTAVNE SPREMEMBE NE OGROŽAJO JUGOSLOVANSKE DRŽAVE

Predsednik Zveze komunistov Slovenije Kučan je poudaril, da je bilo sprejetje ustavnih sprememb v skupščini veliko dejanje suverenega slovenskega naroda, pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti ter vseh državljanov slovenske republike. Slovenija je okrepila svoj ustavni položaj in pravice znotraj Jugoslavije, kar je v interesu vseh narodov in manjšin v federaciji. Slovenija jih v ničemer ne ogroža in tudi ne razmišlja o kaki odcepitvi od Jugoslavije. Slovenski komunisti si bodo še dalje prizadevali za socializem po meri ljudi. Do njega pa lahko pridemo le z delom, ne pa z grožnjami z orožjem, zahtevami po aretacijah ali pa celo z izgonom ljudi in celih narodov z domače zemlje.

Kučan je o tem govoril v Krškem, kjer so praznovali 50-letnico domače tovarne papirja. To je pravzaprav ustanovil leta 1937 ljubljanski podjetnik Ivan Bonač, in sicer na Vidmu, ki je bil takrat od Krškega ločen, samostojen kraj. V povojnih letih je bila tovarna celuloze in papirja poimenovana po prvem predsedniku jugoslovanskih sindikatov v povojni dobi Djuru Salaju. Zdaj pa se tovarna imenuje »Videm«.

Pomembna slavnost na Sveti gori

Lepo število ljudi se je 29. septembra zbralo na Sveti gori, kjer so Goriški muzej, novogoriška občinska skupščina in goriško podjetje Avtopromet priredili slovesnost, na kateri so odprli muzejsko zbirko Soške fronte. Izvedenci Goriškega muzeja so stalno zbirko dokumentarnega in drugega gradiva o Soški fronti pripravili že pred dvema letoma in celotno gradivo prikazali na razstavi z naslovom »Podobe Soške fronte 1915-1917«. S to razstavo so obudili spomin na krvave boje v prvi svetovni vojni. Slovesnosti so se med drugim udeležili predsednik slovenske vlade Dušan Šinigoj, koprski škof Metod Pirih, Ser-

gej Krajgher, Lidija Šentjura in bivši veleposlanik pri Sveti stolici Štefan Cigoj. Po uvodnih besedah ravnateljice Goriškega muzeja Nelide Nemeč je o pomenu in vsebini muzejske zbirke spregovoril predsednik Kulturne skupnosti Slovenije Sergij Peljhan. Ta del slovesnosti je potekal na prostem, sodelovala pa sta oktet Vrtnica in Komorni mešani zbor. Drugi del slovesnosti je bil v svetogorski baziliki, kjer je nastopil orglarski mojster Hubert Bergant s sodelovanjem Armanda Mariutti'a, okteta Vrtnica in Komornega mešanega zbora. Ob tej priložnosti so odprli tudi restavracijo Sveta gora.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Ob deseti številki Ognjišča

Oktobrska številka revije »Ognjišče« ponuja bralcu vrsto zanimivih člankov. Posebno pozornost vzbujajo predstavitve apostolskega protonotarja dr. Janeza Beleja, ki je bil 36 let v službi misijonov na Kongregaciji za evangelizacijo narodov v Vatikanu. Revija poudarja, da je to eden redkih Slovencev, ki je imel tako pomembno službo v Vatikanu, od marca letos, ko je bil upokojen, pa na Kongregaciji le občasno poma-

PROTAGONISTI SO BILI VZHODNOEVROPSKI NARODI

V Montrealu v Kanadi se je te dni končalo zasedanje Mednarodnega združenja PEN klubov. Glavni protagonisti tega vsakoletnega zborovanja pisateljev in drugih umetnikov z vsega sveta so bili vzhodnoevropski narodi oziroma njihovi umetniki. V Montrealu je bil ob tej priložnosti ustanovljen ukrajinski PEN klub, prišlo pa je tudi do razdelitve češkoslovaškega kluba v samostojno češko in slovaško združenje. Prvič je bil letos navzoč tudi pred kratkim ustanovljeni litovski PEN, ki se je tako pridružil letonskemu in estonskemu. V Montrealu sta bila letos prvič navzoča tudi dva predstavnika iz Sovjetske zveze; Združenje sovjetskih pisateljev je bilo kar 65 let izločeno iz te mednarodne organizacije svobodnih ustvarjalcev, to pa zaradi preganjanja sovjetskih pisateljev in intelektualcev v dolgih desetletjih komunistične diktature.

Veliki odsotni na kanadskem zasedanju je bil češki dramatik Vaclav Havel, ki mu praški režim ni izdal potnega dovoljenja. Havelu so v Montrealu v znak spoštovanja in simpatije prihranili zgovorno prazen sedež. Zborovalci so letos posvetili posebno pozornost problemu preganjanja besednih in drugih ustvarjalcev. Po razpoložljivih podatkih je bilo na začetku tega leta po raznih zaporih sveta 358 pisateljev, ta številka pa se je od marca do danes povečala za nadaljnjih 127 primerov. Zborovalci so posebno obsodili preganjanje pisateljev na Kitajskem, kjer so po pokolu v Pekingu oblasti zaprle 33 umetnikov.

ga. Iz zapisa zvemo marsikatero zanimivost o delovanju tega Slovenca, ki je doma iz Laškega.

Posebno pozornost posveča revija Vseslovenskemu mladinskemu verskemu taboru, ki ga bodo priredili prihodnje leto na Slovenskem. V znamenju priprave na ta dogodek so veroučne strani, ki so posvečene starejšim bralcem, ki se lahko prepričajo, da predstavlja vera tudi neko alternativo.

V rubriki »V nekaj vrstah.« so uredniki pripravili bogat izbor novic o dogodkih v slovenski Cerkvi in po svetu. Posebno poročilo so posvetili Svetovnemu dnevu mladih v Komposteli, ki se ga je udeležilo tudi 150 slovenskih in več sto hrvaških romarjev. Tokratna priloga je posvečena telefonu. Poleg tehničnega opisa te naprave je članek posvečen tudi socialni vlogi, ki jo ima telefon v sodobni družbi.

Daljša zapisa sta namenjena odkritju spomenika Jakobu Aljažu na Dovjem in srečanju treh dežel pri Mariji Pomagaj na Brezjah. Revija, kot običajno, objavlja številna pisma, ki vabijo bralca k razmišljanju o najrazličnejših osebnih problemih, in več krajših literarnih črtic.

—o—

UMRL JE KNJIŽEVNIK OSKAR DAVIČO

V soboto, 30. septembra, je v Beogradu umrl srbski književnik Oskar Davičo. 80-letnico je obhajal 18. januarja letos. Bil je velik umetnik in uporen duh. V letih med obema vojnama je bil gibalo znanega nadrealističnega beogradskega kroga, po vojni pa se je postavil po robu socialrealistični smeri. Veliki pesnik in romanopisec je bil neumoren iskalec izvirnega pristopa. Roman, Pesem, ki ga je napisal leta 1952, predstavlja preobrat v obravnavanju revolucionarnih dogodkov v jugoslovanski povojni prozi.

Pokojnik je bil prepričan komunist. Leta 1932 je bil obsojen na pet let ječe. V naslednjih letih je bil še večkrat v zaporu. Med italijansko okupacijo so ga zaprli v Splitu in ga odpeljali v internacijo v Italijo. Leta 1943 je pobegnil iz internacije in se nato boril v prvi partizanski proletarski diviziji. Davičo je prejel najvišja jugoslovanska književna priznanja.

Marjana Lipovšek v Cankarjevem domu

Tradicijo znamenitih slovenskih pevk in pevcev, ki so uspešno nastopali na svetovnih koncertnih in odrskih deskah, dostojno nadaljuje Marjana Lipovšek. Njeni starejši kolegi Simenc, Gostič, Rijavec, Heybalova, Drakslerjeva in najimenitnejši med njimi Anton Dermota, bi je bili veselji. Marjana Lipovšek ima razkošen glas, dognana pevsko tehniko in izjemen smisel za interpretacijo. Ta srečna kombinacija ji omogoča, da je enako uspešna kot operna in tudi kot koncertna pevk.

Zaradi številnih obveznosti v tujini je Lipovškova redke gost v Sloveniji. Zato je za njen koncert z orkestrom Slovenske filharmonije, ki ga je vodil dirigent Milan Horvat, v veliki dvorani Cankarjevega doma vladalo veliko zanimanje. Številni obiskovalci niso bili razočarani, Lipovškova je še enkrat dokazala, da je njeno petje na najvišji umetniški ravni. Spored je bil sestavljen iz arij Gluckove, Mozartove, Masse-

netove, Saint-Saënsove, Donizettijeve in Bizetove opere.

Kritik Peter Kušar je v Dnevniku takole ocenil njen nastop: »Glucka in Mozarta je pripravila z mirnejšo odtehtanostjo, koncertantno stabilnostjo oblike in zgodovinsko slogovne izobrazbe, pri Donizettiju tudi z bleščečo sprostivjo zaloge velikega glasu. Vseeno so pravo eksplozijo navdušenja izzvale kreacije iz Wertherja, Samsona in Dalile in Carmen. Verjetno kar uravničeno, bile so zvezdne, ne pa zvezdniške. Lipovškova je v trenutku ujela celo vlogo in posebno atmosfero vseh treh romantičnih opernih tekstov, interpretacije so z izjemno izvedenostjo in občutljivostjo premerile domala vse najboljše izkušnje s temi teksti in jih preoblikovale v vsebinsko bogato, živo, izmojstrovano, novo samostojnost...«.

Tej strokovni oceni ni kaj dodati.

Žarko Petan

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

ABONMA 1989-90

Friedrich Schiller: SPLETKE IN LJUBEZEN
Marij Čuk: LEPO JE V NAŠI DOMOVINI BITI
Tennessee Williams: TETOVIRANA ROZA
Ivan Cankar: JAKOB RUDA
Natalia Ginzburg: INTERVJU
Paul Claudel: MARIJINO OZNANJENJE (MGL Ljubljana)
Dušan Jovanovič: ZID, JEZERO (Drama SNG Ljubljana)

ABONMA V TRSTU

Vpisovanje abonentov od 10. do 12. ure in od 17. do 19. ure, ob sobotah od 10. do 14. ure v Kulturnem domu, Ul. Petronio 4, telefon 734265.

ABONMA V GORICI

Vpisovanje abonentov od 17.30 do 19. ure, ob sobotah od 10. do 12. ure v Kulturnem domu, Ul. Brass 20, telefon 33288.

Kulturna kronika v Argentini

Mladinski organizaciji Slovencev v Argentini sta pripravili že »Dvajseti glasbeni večer«. Na letošnjem so se predstavili štirje zbori, pianist Ivan Vombergar, basist Luka Debevec in harmonikarja Andrej Grilj in Franci Samsa. V drugem delu so nastopili Vilma Moreschi in Luka Debevec ter dva ansambla: Rock and Polka in Iskra. Senzacija večera je bil nastop moškega zbora, ki je prepeval pred tridesetimi leti na 10-letnici Slovenske dekleške organizacije in Slovenske fantovske zveze. Pod vodstvom Jožeta Malovrha so zapeli: Ob večerni uri, Črni Joe, Pozimi pa rožice ne cveto in Dober večer, ljubo dekle.

Slovenski likovni umetniki so razstavljali kar v štirih dvorinah. Za slovensko publiko so v Rožmanovem domu učenci pokojnega kiparja Franceta Ahčina predstavili portrete stanovalcev tega doma, ki so jih naredili v zadnjem času. V galerijah buenosaireške občine pa so razstavljale Marjetka Dolinar, Andrejka Dolinar-Hrovatova in Amalija Perez-Molekova.

O dvestoletnici francoske revolucije, njenih vzrokih in posledicah, je predavala dr. Katica Cukjati na kulturnem večeru Slovenske kulturne akcije.

Izšla je nova številka revije »Meddobje«. V njej so, kot po navadi, poezija in proza, razprave in eseji, kritike, prevodi in likovna priloga. Dva eseja sta iz zbirke za nagradni natečaj, in sicer Avgusta Horvata »Pogled na slovenski večeraj, danes in jutri« ter Vladimira Kosa »Tetra-logija Slovenije«. Zanimivi so tudi prevodi v španščino desetih poezij prav tolikih sodobnih slovenskih pesnikov, ki jih je pripravil Gregor Papež.

Janez Vasle je po poklicu pevec, basist, ima pa tudi časnikarsko izobrazbo. S pevskih turnej vedno prinese mnogo novic in intervjujev, ki jih potem objavi v tedniku »Svobodna Slovenija«. Iz Avstralije pa ni prinesel samo zanimivosti, temveč naročilo, da bi poročal za slovensko radijsko oddajo na postaji E-3-A o življenju Slovencev v Argentini. V odgovor pa so iz Avstralije poslali zvočno pismo, ki ga je posredoval slovenski publiki »Slovenski kotiček« v Argentini. Kotiček urejuje Albert Čuk in ob sobotah nudi poldrugo uro slovenske glasbe in novic na buenosaireškem Radio Argentina.

G. B.

Umrl je pisatelj Ludovik Puš

Iz New Yorka je prišla vest, da je prvega septembra tam umrl slovenski zdomski politični delavec in pisatelj dr. Ludovik Puš. Star je bil 93 let, do zadnjega pa je kljub bolezni, ki mu je pred leti odvzela pokretnost, pisal članke in politične komentarje v Ameriški domovini v Clevelandu in Svobodni Sloveniji v Buenos Airesu. Bil je med vodilnimi predstavniki Slovenske ljudske stranke v zdomstvu in tajnik Slovenskega narodnega odbora, vendar je tudi ustvarjal kot leposlovec. Znanе so predvsem njegove domačijske povesti in pripovedi Podobe iz otroštva Mandrškega Ludveta, Klasje iz viharja, Na dolgo pot in Svoboda v somraku.

Dr. Puš se je rodil 12. januarja 1896 v Sentvidu pri Stični na Dolenjskem. Študiral je na škofijski gimnaziji v Sentvidu nad Ljubljano, nato pa dovršil filozofsko fakulteto v Ljubljani. Zaposlil se je na kmetijski šoli na Grmu in se posvetil kmečki mladinski organizaciji in Kmečki zvezi. Napisal je strokovni knjigi Kmečki stan in o Kmečki duši. Leta 1932 so ga iz političnih razlogov upokojili. Delal je nato v Ljudski posojilnici v Ljubljani, končno pa je na banški upravi vodil odsek za združništvo in kmetijsko organizacijo.

Po vojni je emigriral v Združene države in bil, kot omenjeno, politično dejaven v krogu bivšega ministra Kreka. Urejal je tudi strankino glasilo »Domoljub«. Iz povojnih let pa so prej naštetih leposlovnih dela, v katerih je veliko osebnih spominov in spoznanj.

Kot ljubitelj lepega je dr. Puš kazal veliko veselje tudi do glasbe. Bil je skladatelj in pevodja ter celo strokovnjak za uglaševanje zvonov.

Sovjetska delegacija se zanima za manjšine

Pred dnevi se je mudila v Italiji delegacija Vrhovnega sovjeta, oziroma Sovjeta narodnosti, ki jo je vodil predsednik Rafik Mišanov. V Rimu sta delegacijo sprejela predsednika obeh zakonodajnih zbornic, senator Spadolini in poslanka Nilde Jotti. Delegacija se je zanimala za manjšinska vprašanja, oziroma za njihovo pravno ureditev. V Rimu se je delegacija sestala tudi s predstavniki italijanskega parlamenta. Sestanka so se z italijanske strani udeležili predsednik medparlamentarne komisije za stike s Sovjetsko zvezo Luciano Barca, podpredsednik poslanske zbornice Gerardo Bianco, slovenski komunistični senator Stojan Spetič ter parlamentarec iz Doline Aoste Duiany. Parlamentarci, zlasti Spetič in Duiany, so gostom obrazložili ustavna določila glede manjšin, opozorili na razne mednarodne sporazu-

me, a so tudi obrazložili vsakdanjo prakso ter probleme, ki nastajajo zaradi manjšin.

Sovjetska delegacija je zatem bila na obisku v Firencah in na Tridentinskem-Južnem Tirolskem. Odposlanstvo Vrhovnega sovjeta je kazalo posebno zanimanje za ureditev manjšinskega problema na Južnem Tirolskem, ker skuša ugotoviti, ali bi tankajšnji model prišel v poštev za ureditev razmer v Gorskem Karabahu, se pravi na ozemlju, kjer živijo Armenci, a ki pripada Azerbajdžanu.

—o—

Na povabilo SKGZ bo v petek, 6. t.m., ob 19. uri v Kulturnem domu v Trstu predsednik SZDL Slovenije Jože Smole govoril o aktualnem dogajanju v Sloveniji in Jugoslaviji ob sprejetju nove slovenske ustave.

Konec novembra Gorbačov v Italiji

Sovjetska agencija TASS je uradno sporočila, da bo sovjetski predsednik Gorbačov od 29. novembra do 1. decembra na uradnem obisku v Italiji. Sovjetski voditelj je že bil v Rimu, ko še ni bil glavni tajnik sovjetske partije. Leta 1984 se je namreč udeležil pogreba Enrica Berlinguerja. Gorbačov se bo v Rimu srečal z najvišjimi italijanskimi vladnimi in državnimi predstavniki. Predviden je podpis novih pomembnih gospodarskih in zlasti trgovinskih sporazumov.

Čeravno agencija TASS tega ne ome-

nja, bo skoraj gotovo prišlo do zgodovinskega srečanja v Vatikanu s papežem Janozom Pavlom II. Vatikan in Sovjetska zveza nimata rednih diplomatskih stikov. Lani pa je msgr. Casaroli obiskal Moskvo in se srečal tudi z Gorbačovom. Msgr. Sodano, vatikanski tajnik za odnose s tujino, je pred dnevi obiskal sovjetskega veleposlanika v Rimu Lunkova. Pomemben je še drugi znak odprtosti. Letalo, ki bo prepeletelo papeža na obisk v Azijo, bo preletelo Sovjetsko zvezo, potem ko Kitajska ni izdala dovoljenja za prelet.

Ob 50-letnici Bohinjskega tedna

Dr. Andrej Gosar

V prejšnjih številkah smo v nekaj nadaljevanjih objavili predavanja, ki ga je imel dr. Joža Bitežnik na slovitom Bohinjskem tednu pred 50 leti. Dr. Bitežnik je zaradi konspiracije — živel je namreč v izgnanstvu, daleč od svoje rodne Goriške — nastopal pod drugim imenom. Danes pa začenjamo objavljati predavanja, ki ga je imel prof. dr. Andrej Gosar. Gre za izvajanja politika in znanstvenika, ki z neverjetno lucidnostjo obravnava gospodarsko in socialno stanje na slovenskem ozemlju pred 50 leti ter nakazuje tudi nekaj stvarnih smernic za njegovo izboljšanje. O nekaterih njegovih trditvah lahko rečemo, da se pozna zob časa, temeljna izhodišča pa so gotovo še danes veljavna. Dr. Andrej Gosar je bil profesor gospodarskih ved na pravni fakulteti v Ljubljani, med vojno ga je domobranska politična policija aretirala, tako da je bil interniran v Dachau. Po vojni so ga novi oblastniki upokojili in je moral mirovati.

(Ured.)

Prav za prav sega ta potreba in deloma tudi že spoznanje o nji precej daleč nazaj v predvojno dobo. Vendar zares živo so se ljudje tega zavedeli šele med vojno in po nji. Zato pomenijo leta od začetka svetovne vojske dalje povsem novo razdobje v razvoju moderne narodnogospodarske in socialne politike.

Najprej je med vojsko prodrla zavest o potrebi izdatnejše socialne zaščite delavcev. Države so pričele v vedno večji meri sprejemati in uveljavljati stare delavske zahteve glede skrajšanja delovnega časa, posebnega varstva žensk in mladostnih delavcev v industriji, izpopolnitve socialnega zavarovanja itd. Do konca svetovne vojske je ta razvoj segel že tako daleč, da so v versajsko mirovno pogodbo vstavili posebno (XIII.) poglavje, kjer so določili glavna socialna načela, po katerih naj bi se ravnale vse razvitejše, kulturne države. Hkrati so ustanovili tudi Mednarodni urad dela, eno najvažnejših in najuspešnejših mednarodnih ustanov, kar jih doselej poznamo. Tako se je s koncem vojske pričela domala na vseh področjih doba nove, sodobnim potrebam in zahtevam tako prilagojene socialne politike, da si nekaj takega nihče niti prav misliti ni mogel.

Vzporedno s tem razvojem je v povojni dobi bolj in bolj prodiralo spoznanje o slabostih modernega liberalnega gospodarstva. Do svetovne vojske je gospodarski liberalizem veljal na splošno kot najboljši, glavnim potrebam in zahtevam moderne življenja najbolj ustrezajoči gospodarski sestav. Po vojski pa je postajalo vedno bolj očitno, da izvirajo iz prevelike svobode in neurejenosti modernega, vse vprek tako silno prepletenega gospodarstva premnoge zle posledice, ki ne tarejo samo delavcev in drugih siromašnih delovnih ljudi, marveč ogražajo blagostanje celih narodov in držav.

Nezadovoljstvo s starimi liberalnimi gospodarskimi načeli in na njih zasnovanim gospodarskim in socialnim redom je tako stalno raslo in se vedno bolj uveljavljalo tudi v praktični gospodarski in socialni politiki držav. Zlasti ni moglo v povojni dobi nič več priti do veljave staro, prej splošno priznано načelo svobodne mednarodne trgovine. Vsi poskusi, pripomoči temu pravilu do nekdanje veljave, so se kljub velikim naporom največjih in najmočnejših držav na svetu izjalovili; carinske pregraje in različne druge ovire svobodne mednarodne izmenjave gospodarskih dobrin so iz leta v leto rasle in se večale.

Najbolj jasno pa se je pokazalo, da je starega liberalnega gospodarstva konec, ob veliki svetovni gospodarski krizi. Pod vplivom boljševiškega in fašističnega zgloda

OSNOVNA NARODNOSPOMODARSKA IN SOCIALNA VPRAŠANJA SLOVENIJE

Ena značilnih potez našega časa je, da se povsod čuti živa potreba intenzivne narodnogospodarske in socialne politike.

»Na Kitajsko se je vrnil red«

»Red se je vrnil na Kitajsko« — je dejal 85-letni kitajski voditelj Deng Xiao Ping, ko je pred dnevi prisostvoval v Pekingu velikim proslavam ob 40-letnici ustanovitve Ljudske republike Kitajske. »Kar se je zgodilo v Pekingu v preteklih mesecih — je pristavil Ping — je bilo slabo, a je bilo tudi koristno, ker smo tako postali bolj realistični.« Govoreč o preteklih dogodkih in o množičnih ljudskih manifestacijah, ki so se končale s pokolom študentov, je Ping dejal, da jih je treba pripisati nezadostnemu idejnemu delu, kar je omogočilo razširitev malomeščanske miselnosti. »Odslej bomo morali — je nadaljeval — strogo spoštovati štiri temeljna načela kitajske ustave; ta določajo, da pripada Kitajska socialističnemu taboru, da ima komunistična

partija vodilno vlogo, da je še vedno v veljavi diktatura proletariata in da je treba biti zvesti marksistično-leninistični misli in maoizmu.«

Proslave v Pekingu so se zavlekle pozno v noč s koncerti, plesi in prireditvami na trgih in v javnih parkih glavnega mesta, toda nad vsem je bilo čutili opozorilo, da ni poti iz socializma. Vzdušje je bilo hladno, k čemur je prispevala tudi očitna odsotnost vseh zahodnih diplomatskih predstavnikov, ki so na ta način protestirali proti junijskim pokolom in čistkam.

—o—

NOVA PRAVOSLAVNA CERKEV

Kakih 50.000 ljudi se je v Drvarju v Bosni udeležilo slovesnosti posvetitve nove pravoslavne cerkve. Njen zavetnik je Sveti Sava. Slovesnost je potekala ob 600-letnici kosovske bitke in so se je udeležili najvišji predstavniki pravoslavne Cerkve na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini, Sloveniji in seveda Srbiji.

VEČER V DSI V TRSTU

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu bo 9. oktobra govoril dr. Drago Ocvirk o socialni encikliki papeža Janeza Pavla II. »Sollicitudo rei socialis«. Začetek ob 20.30.

—o—

SREDI PRIHODNJEGA LETA NOV VRHUNSKI SESTANEK

V svetu je pozitivno odjeknil uspešen sestanek, ki sta ga imela v ameriški državi Wyoming zunanja ministra obeh velesil, Baker in Ševardnadze. Doseženih je bilo več dogovorov predvsem s področja razoroževanja, pogovori pa so se dotaknili še nekaterih drugih aktualnih problemov, bodisi kar zadeva mednarodno politiko, bodisi odnose med Moskvo in Washingtonom. Ob koncu pogovorov je predsednik Bush povedal časnikarjem, da so se že dogovorili za vrhunski sestanek s sovjetskim voditeljem Gorbačovom. Datum in kraj še nista točneje določena, po vsej verjetnosti pa se bo to zgodilo v Washingtonu prihodnjo pomlad ali najkasneje na začetku poltja.

Eden vidnih dosežkov dva dni trajajočih pogovorov je v tem, da se je Sovjetska zveza odpovedala načelnemu povezovanju med pogajanja za manjšanje medcelinskih strateških raket in med dosedanja zahtevo, naj bi se Združene države pred tem odpovedale takoimenovanemu vesoljskemu ščitju. Ameriške raziskave glede »ščita« se bodo lahko nadaljevale, ne da bi to oviralo že omenjena pogajanja za rakete. Baker in Ševardnadze sta sprejela tudi pomemben sklep v zvezi s Kambodžo. Tako Sovjetska zveza kot Amerika sta pripravljeni prekiniti vojaške dobave sprtim stranem v kamboški državljanski vojni.

Dne 1. oktobra je za neozdravljivo boleznijo umrl v Trstu Karlo Rudež, televizijski in radijski tehnik ter navdušen in požrtvovalen športni delavec. Star je bil 49 let. Pokopali so ga v Bazovici.

PREDSTAVITEV LISTE Ssk ZA OBČINSKE VOLITVE V MILJAH

■ nadaljevanje s 4. strani

glasom podprejo domače kandidate, ki so tudi s svojim delom na javnoupornem področju dokazali, da so vredni vsega zupanja in da se bodo nesebično potegovali za dobrobit vseh.

SLOVENSKI OKTET V ZDA

Slovenski oktet je na dvomesečni turneji v Združenih državah. Do 20. novembra bo imel kar 40 koncertov v osrednjem in južnem predelu ameriške federacije. Prvi koncert bo v Chicagu. Turnejo je pripravila ameriška agencija »Columbia Artists«.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

se je sicer že prej vedno bolj uveljavljala misel o potrebi smotrnega narodnogospodarskega vodstva in organizacije. Med svetovno gospodarsko krizo in po nji pa je zaradi slabih izkušenj z dosedanjim neorganiziranim in neurejenim gospodarstvom na vsej črti prevladala ideja o nekakem smotrnem po določenem načrtu organiziranem in uravnanim gospodarstvu.

Ta misel se je tem laže prijela in dobila veljavo, ker so ljudje vedno bolj uvidevali, da brez smotrne organizacije vsega gospodarskega delovanja in življenja sploh ni mogoče govoriti o pravem narodnem gospodarstvu, kakršno bi v kar najpopolnejši meri ustrezalo potrebam in zahtevam vsega naroda in države. Potreba in nujnost takega pravega narodnega gospodarstva pa je bila posebno v težkih časih gospodarske krize očitna.

To spoznanje je pospeševal in podpiral zlasti tudi spomin na bridke izkušnje vojnih let. Takrat se je namreč posebno jasno pokazalo, kako nevarno je, če je kak narod oziroma država glede važnih življenjskih potrebščin preveč navezana na druge, ker je preveč odvisna od njih. Zato je v povojnih letih povsod stopila v ospredje in prevladala misel o tako imenovani narodnogospodarski avtarkiji, to se pravi misel o potrebi kar najpopolnejše gospodarske osamosvojitve posameznih držav.

Avtarkično gospodarstvo pa ne more biti svobodno in neorganizirano. Nasprot-

no, kolikor je prava gospodarska avtarkija sploh mogoča, se da doseči edinole s smotrnim organiziranjem in vodstvom vsega gospodarstva v okviru države.

Ta razvoj je segel tako daleč, da danes ne najdemo skoro nikjer več pravega zares svobodnega, liberalnega gospodarstva. Boljševizem, fašizem in nemški narodni socializem so odpravili zadnje sledove gospodarskega liberalizma. Pa tudi drugod, v Severnoameriških Združenih državah, na Francoskem itd., se je ideja smotrno uravnane narodnega gospodarstva že pred izbruhom sedanje vojske tako uveljavila, da tudi v teh deželah ne bi mogli nič več govoriti o gospodarskem liberalizmu.

Potreba in pomen intenzivne narodnogospodarske in socialne politike pri Slovencih.

Pravkar naznačeni miselni in stvarni razvoj je seveda vplival tudi na naše domače razmere in potrebe. Tako se je tudi pri nas vedno bolj vzbujala misel, da moramo preiti do sedanjega neurejenega in neorganiziranega gospodarskega dogajanja k smotrnemu organiziranemu narodnogospodarskemu in socialni politiki.

Izmed razlogov, ki so k temu prav posebno silili, naj omenim zlasti dva:

Predvsem bi bilo brezupno misliti, da bi mogli sami kljubovati splošnemu razvoju, tudi če bi hoteli to storiti in bi bilo to

za nas dobro in koristno. Današnji svet je gospodarsko in politično mnogo preveč vsestransko povezan, da bi smela tako majhna dežela, kot je naša, hoditi v teh rečeh svoja posebna pota. Tega niso zmogle niti velike in gospodarsko močne države. Zato je toliko bolj izključeno, da bi mogli to storiti mi, ki niti nimamo svoje posebne države ter prav zaradi tega tudi ne odločamo sami o najvažnejših smernicah našega narodnogospodarskega razvoja.

Pa tudi Jugoslavija, ki smo nanjo v tem pogledu vprav bistveno navezani in od njene gospodarske politike odvisni, se ne bi mogla odtegniti odločilnemu vplivu gospodarsko in socialnopolitičnega razvoja drugih držav.

Sploh pa ne smemo prezreti, da smo Slovenci imeli od liberalnega gospodarstva predvojne dobe prav za prav le eno samo omembo vredno korist, namreč, da so se naši ljudje lahko svobodno selili, kamor so hoteli, in si svobodno iskali okrog po svetu dela in zaslužka.

Po vojski pa je tudi ta ugodnost, kakor vemo, prenehala in se stvari v tem pogledu prav do danes niso bistveno izboljšale. Brez svobodnega gibanja in preseljevanja ljudi pa je tudi svobodno, zares liberalno gospodarstvo stvarno nemogoče.

Važnejše kot vse to pa je dejstvo, da je naš narod siromašen in je za veliko večino našega ljudstva v resnici že skrajni čas, da se njegove življenjske razmere izdatno izboljšajo.

(Dalje)